
ÄRIÕIGUSE KOMISJON

Registriosakond
registriosakond@kohus.ee

Meie 10.04.2024

Justiitsministeerium
info@just.ee

Äriregistripraktika probleemkohad

Eesti Advokatuuri äriõiguse komisjon pöördub käesolevaga registriosakonna ja Justiitsministeeriumi poole, et markeerida äriregistripraktika probleemkohti ja esitada oma nägemus nende lahendamiseks.

Komisjoni huvi ja käesoleva pöördumise eesmärk on pöördumises kirjeldatud probleemkohtade lahendamise osas jõuda registriosakonna ja kohtunikuabidega ühisele arusaamisele ja kujundada seeläbi ühtne praktika. Ühtne arusaam ja praktika aitavad vältida õiguslikku ebaselgust ja ebavajalikke vaidlusi.

Justiitsministeeriumi poole pöördumise eesmärk on juhtida tähelepanu e-äriregistris sisalduvatele infotehnoloogilistele piirangutele, mis ei võimalda teha toiminguid kooskõlas seadusega. Sellised piirangud tuleks kõrvaldada, kuna kehtima peab põhimõte, et õigus dikteerib, milline on infotehnoloogiline lahendus, mitte vastupidi.

Käesolevas pöördumises esile toodud probleemkohad on koondatud kokku äriõiguse komisjoni liikmete ja nende kolleegide igapäevasest praktikast. Nimekirja on koondatud teemad, millega on korduvalt probleeme esinenud. Probleemid jagunevad omakorda selle järgi, kas äriregistripraktika on ebaühtlane (st erinevad kohtunikuabid lahendavad analoogseid kaasuseid erinevalt) ja/või meie hinnangul ebaõige (kohtunikuabid lahendavad kaasusi vastuolus seadusega) või e-äriregister ei võimalda teha toiminguid kooskõlas seadusega (st eksisteerivad infotehnoloogilised piirangud).

I. PROBLEEMNE REGISTRIPRAKTIKA

Alljärgnevalt toome välja äriregistripraktika, mis on ebaühtlane.

1. Kvalifitseeritud e-allkirjade, mille kehtivust DigiDoc rakendus ei suuda kontrollida, mitteaktsepteerimine

Mõned kohtunikuabid ei aktsepteeri endiselt kvalifitseeritud e-allkirju (eIDASe määruse tähenduses), mille kehtivust DigiDoc ei suuda kontrollida, kuid mis on kehtivad (ja mida kinnitab ka Euroopa Komisjoni vastav online rakendus). Otsekohalduva eIDAS määruse artikkel 25 lõike 2 järgi on kvalifitseeritud e-allkirjal käsitsi kirjutatud allkirjaga samaväärne õiguslik toime ning

lõige 3 sätestab, et ühes liikmesriigis väljastatud kvalifitseeritud sertifikaadil põhinevat kvalifitseeritud e-allkirja peab tunnustama ka kõikides teistes liikmesriikides. Oleme selles osas registriosakonna poole ka varasemalt pöördunud ning 06.04.2023 edastatud vastuses on ka registriosakonna kohtunikuabi-juhataja Anu Tukia möönnud, et juhul, kui allkirja kehtivust ei ole võimalik kontrollida DigiDoc4 kaudu, tuleb selline allkiri registripidajal kontrollida käsitsi.

Registriosakonna praktika tuleks selles osas viia kooskõlla seadusega ja ühtlustada, aktsepteerides kvalifitseeritud e-allkirju, mille kehtivust kinnitab Euroopa Komisjoni vastav online rakendus.

2. Aktsionäri/osaniku esindaja esindusõiguse kontrollimine

Osanike/aktsionäride esindusõigust tuleb kontrollida enne koosoleku toimumist ning see kohustus on osaühingul/aktsiaseltsil. Viimastel aastatel on kujunenud praktika, kus mõned kohtunikuabid küsivad viitega TsMS §-le 221 lg 1 ja §-le 226 lg 1, sealhulgas osanike/aktsionäride otsuse vastuvõtmisel koosolekut/üldkoosolekut kokku kutsumata (sh ainuosaniku/-aktsionäri otsuste ja osanike/aktsionäride ühehäälsel otsuste vastuvõtmisel ilma etteteatamiseta ja hääletusprotokollita), osaühingu/aktsiaseltsi osaniku/aktsionäri registriväljavõtteid (ja vastavalt olukorrale ka põhikirju).

Esmalt märgime, et viidatud TsMS sätted puudutavad menetlusosalise esindusõiguse tõendamist ja kontrollimist. Menetlusosaliseks registrimenetluses on osaühing/aktsiaselts, mitte selle osanik/aktsionär. Seega ei anna viidatud TsMS sätted registrile õigust nõuda osaniku/aktsionäri esindaja esindusõigust tõendavaid dokumente.

ÄS § 304 lg 2 näeb ette, et üldkoosoleku protokollile lisatakse esindajate esindusõigust tõendavad dokumendid või nende ärakirjad (osaühingu puhul on relevantne säte ÄS § 171 lg 5). ÄS seletuskirja kohaselt peetakse ÄS § 304 lg 2 puhul esindusõiguse dokumendi all silmas ennekõike volikirja. Seadusest ei tulene kohustust lisada protokollile aktsionäride/osanike registriväljavõtteid või põhikirju.

Veelgi enam, ÄS § 299¹ ei näe üldse ette, et üldkoosoleku otsuse vastuvõtmise korral koosolekut kokku kutsumata tuleks hääletusprotokollile lisada esindajate esindusõigust tõendavad dokumendid või nende ärakirjad (osaühingu puhul on relevantne säte ÄS § 173). ÄS § 305 lg 1 välistab ÄS § 304 kohaldumise olukorras, kus otsus võetakse vastu ainuaktsionäri poolt või ühehäälselt mitme aktsionäri poolt (osaühingu puhul on relevantne säte ÄS § 173 lg 6). Seega ei nõua seadus, et ainuaktsionäri/-osaniku otsusele või aktsionäride/osanike ühehäälsele otsusele tuleks lisada esindusõigust tõendavad dokumendid, registriväljavõtted või põhikirjad.

Osanike/aktsionäride esindusõiguse kindlakstegemise kohustus ja õigus on osaühingul/aktsiaseltsil, mitte registriosakonnal. Tegemist on osaühingu/aktsiaseltsi ja osaniku/aktsionäri vahelise sisesuhtega, millesse registriosakond ei saa ÄRS § 41 lg 1 alusel sekkuda. Kui otsuse vastuvõtmisel esindab osanikku/aktsionäri esindaja, kellel esindusõigus puudub, on huvitatud poolel õigus vaidlustada otsus ÄS § 178 või § 302 alusel kohtu kaudu.

Seega ei ole osaniku/aktsionäri esindusõiguse kontrollimine registriosakonna pädevuses ja selles osas tuleks registriosakonna siseselt kujundada ühtne praktika, et sellist esindusõiguse kontrolli registriosakond ei teosta ja vastavaid dokumente ei nõua. Hetkel valitsev ebaselgus puudutab kõiki registriasju, kus osanik või aktsionär on välismaine juriidiline isik ja on seega märkimisväärse mõjuga.

3. Ühe või mitme kande tegemise takistuste ilmnemisel jäetakse tegemata kõik samas kandeavalduses taotletud kanded

Kui mõne taotletud kande tegemisel ilmneb takistusi, siis jäetakse üldjuhul tegemata ka kanded, mille tegemiseks takistusi ei ole. Registri selline praktika ei ole põhjendatud ning igal juhul peaks tegema ära kõik kanded, mille tegemiseks takistusi ei esine.

Näiteks, kui kandeavalduses taotletakse põhikirja muutmist ja kapitali uue suuruse sissekandmist ja selgub, et esineb puudusi kapitali suurendamist puudutavates dokumentides, siis eeldusel, et põhikirja muutmise aluseks olevates dokumentides puudusi ei esine, peaks register igal juhul tegema ära põhikirja muutmise kande.

4. Põhikirja ja sellega seotud muudatuste samaaegne menetlemine

Kohtunikuabid keelduvad aeg-ajalt kannete tegemisest, kui mõne otsuse või kande tegemise eelduseks on teise otsuse või kande tegemine ning vastavate kannete tegemist taotletakse samaaegselt. Kirjeldame alljärgnevalt erinevaid olukordi.

4.1. Põhikirja muutmine kapitali muutmisega samas otsuses

Praktikas aastakümneid kehtinud ühtne arusaam ÄS § 192 lg 2, § 197 lg 2, § 341 lg 3 ja § 356 lg 3 rakendamise kohta, mille kohaselt põhikirja ja kapitali muutmise saab teha ühe otsusega ja registreerida ühe kandeavaldusega, takerdub aeg-ajalt osade kohtunikuabide käes, kes keelduvad põhikirja ja kapitali muutmise kande tegemisest ühe kandeavalduse alusel. Põhjuseks tuuakse, et enne põhikirja jõustumist ei ole võimalik osakapitali muutmist otsustada või registrisse kanda.

Eriti keeruliseks muudab selline lähenemine kapitali muutmise siis, kui uus kapital erineb rohkem kui 4 korda registrisse kantud kapitalist. Näiteks kui osakapital on 1 euro ja seda soovitakse suurendada 2500 euronile ja põhikirjas nähakse ette, et osakapitali minimaalne suurus on 2500 eurot ja maksimaalne suurus 10 000 eurot. Praktikas on tulnud ette olukordi, kus registripidaja on keeldunud kande tegemisest põhjendusega, et registrisse kantud osakapital (1 euro) ei vasta uuele põhikirjale (2500 – 10 000 eurot). Sellise seisukoha jaatamine tooks kaasa olukorra, kus 1-eurose osakapitaliga osaühing saaks esialgu osakapitali suurendada maksimaalselt 4 euronile; siis 16 euronile; siis 64 euronile, jne.

Selline keeldumine on otseses vastuolus seaduse sõnastuse ja senise praktikaga. Nii ÄS § 192 lg 2, § 197 lg 2, § 341 lg 3 kui ka § 356 lg 3 sätestavad sõnaselgelt, et kui kapitali muutmise tõttu tuleb muuta põhikirja, peab põhikirja muutmise otsustama enne kapitali muutmist. Seega saab seaduse kohaselt võtta vastu põhikirja ja kapitali muutmise otsused ühes otsuses selliselt, et põhikirja muutmise otsus eelneb kapitali muutmise otsusele. Vastavalt tuleks registril teha ka kanded selles järjekorras.

4.2. Osakapitali suurendamine 10 000 euronile ja osa võõrandamistehingu notariaalsest vorminõudest loobumine

On esinenud juhtumeid, kus kohtunikuabi jätab tegemata kanded, kui samas otsuses on otsustatud esmalt nii osakapitali suurendamine 10 000 euronile kui ka osa võõrandamistehingu notariaalsest vorminõudest loobumine. Ka sellised kanded tuleks teha järjest.

4.3. Ühingu juhtorganite struktuuri või arvu muutmine

Analoogselt saab otsustada samas otsuses põhikirja muutmise, millega luuakse nõukogu või muudetakse juhatuse või nõukogu liikmete arvu ja valida seejärel nõukogu ja juhatuse liikmed. Ka sellisel juhul tuleks teha kanded järjest.

Näide: osaühingu kehtiv põhikiri näeb ette, et juhatuses on kolm liiget. Osanikud soovivad juhatuse koosseisu suurendada viiele liikmele. Osanikud võtavad samaaegselt vastu otsuse põhikirja muutmise kohta (et juhatuses on viis liiget) ja kahe täiendava juhatuse liikme valimise kohta. Sellises olukorras on võimalik teha põhikirja ja juhatuse muudatus ühe otsusega ja teha kanded ühe kandeavalduse alusel, ilma et juhatuse liikmete valimise otsuse vastuvõtmine eeldaks põhikirja uue redaktsiooni eelnevat registrisse kandmist.

Analoogselt tehakse alati sama otsuse ja kandeavaldusega ka põhikirja muudatused ja ühingu asukoha ja majandusaasta muutmise.

Registriosakonnal tuleks kujundada ühtne praktika, mis haakub senise praktika ja seaduse loogikaga, et põhikirja muutmine ja sellega seotud järgnevad muudatused (nt osakapitali muutmise ja põhikirja registreerimine; juhatuse muutmise ja põhikirja registreerimine; nõukogu muutmine ja põhikirja registreerimine) saab otsustada samas otsuses ja kanded tehakse sama kandeavalduse alusel.

5. Seaduse kohaselt kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis tehtavate tahteavalduste puhul omakäeliselt allkirjastatud dokumendi nõudmine

Vastavalt ÄS § 173 lg 2 ja § 2991 lg 2 võivad osanikud/aktsionärid otsuste vastuvõtmisel koosolekut kokku kutsumata esitada oma seisukoha kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis. TsÜS § 79 kohaselt peab kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis tehtud tahteavaldus olema tehtud püsivat kirjalikku taasesitamist võimaldaval viisil ja sisaldama tehingu teinud isikute nimesid, kuid ei pea olema omakäeliselt allkirjastatud. See tähendab ka nt tavalist e-kirja või hääletussedelit, mis on allkirjastatud kasutades DocuSign'i.

Praktikas on ette tulnud olukordi, kus kohtunikuabid nõuavad, et esitatud seisukohad oleksid osanike/aktsionäride poolt omakäeliselt allkirjastatud. Kohtunikuabide selline nõue on otseses vastuolus seadusega ja selles osas tuleks registriosakonna siseselt kujundada ühtne ja seadusele vastav praktika.

6. Isiku valimiste erisätte kohaldamine

Vastavalt ÄS § 174 lg 1 ja 2 on osanike otsus vastu võetud, kui selle poolt antakse üle poole koosolekul osalenud või koosolekuta otsustamise puhul üle poole kõikidest häälest, kui seaduses või põhikirjas pole ette nähtud teisiti. ÄS § 174 lg 3 näeb ette erikorra isiku valimise puhuks, mil valituks loetakse kandidaat, kes sai teistest enam hääli. Seega isiku valimise puhul on põhimõtteliselt võimalik lugeda valituks ka kandidaat, kes saab vaid 1 hääle (sõltumata sellest, kui palju hääli on osade või aktsiatega esindatud), kui ei ole kandidaate, kes saaks temast enam hääli. Sellegipoolest oleme olnud silmitsi olukordadega, kus kohtunikuabi leiab, et kuna ainsa kandidaadina üles seatud juhatuse liikme valimise poolt anti vähem kui pool seaduse või põhikirja järgi muude otsuste tarbeks nõutud häälest, ei ole otsus vastu võetud ja selle kohta vormistatakse eitav kandemäärus.

Seejuures on kohtunikuabi nt leidnud, et kuna põhikiri sätestab otsuste vastuvõtmiseks lihthäälteenamuse (st 50% + 1), siis kohaldub see ka isiku valimiste osas. Selline seisukoht on otseses vastuolus seaduse ja kohtupraktikaga. Kohtupraktikast on korduvalt läbi käinud, et põhikirjast peab selgelt tulenema, kas kõrgendatud häälteenamuse nõue puudutab üksnes üldiste otsuste langetamist või ka isikute valimist (vt nt Riigikohtu lahendeid nr-d 3-2-1-166-09, p 13; 3-2-1-97-11, p-d 25 ja 26). Kui põhikiri ei viita sellele, et isiku valimistele kohaldataks kõrgendatud häälteenamuse nõuet, kohaldub ÄS § 174 lg 3 (nt Harju Maakohtu lahendid 2-16-17505, 2-17-16379 ja 2-13-8114, Tartu Ringkonnakohtu otsus 2-13-47704).

Registriosakonna teistsugune praktika on selgelt vastuolus nii seaduse, erialakirjanduse kui ka kohtupraktikaga ning tuleks viia viimastega kooskõlla.

7. Nõukogu liikmete andmete sisestamine äriregistri infosüsteemi

ÄS § 319 lg 1 kohaselt valib ja kutsub nõukogu liikmed tagasi üldkoosolek. ÄS § 319 lg 2 kohaselt võib seaduse või põhikirjaga ette näha, et mitte rohkem kui pooled nõukogu liikmed valitakse või määratakse ja kutsutakse tagasi käesoleva paragrahvi 1. lõikes sätestatust erineval viisil. ÄS § 318 lg 5 kohaselt esitab juhatus äriregistrile nõukogu liikmete nimekirja, milles peavad olema märgitud liikmete nimed, isikukoodid ning liikme volituste alguskuupäevad ning ÄRS § 10 lg 5 nimetatud juhul ka aadressid. Nõukogu liikmete muutumisel peab juhatus esitama viie päeva jooksul äriregistrile nõukogu liikmete uue nimekirja. Nõukogu liikmete nimekirjale tuleb lisada liikme valinud üldkoosoleku protokoll või muu otsus nõukogu liikme määramise kohta ning nõukogu uue liikme nõusolek.

ÄRS §-de 12 ja 13 kohaselt ei kanta nõukogu liikmete andmeid registrikaardile. ÄRS § 26 lg 1 p 6 kohaselt lisatakse juriidilise isiku nõukogu liikmete andmed äriregistri avalikku toimikusse. Eelnev tähendab, et nõukogu liikmete andmete muutmine äriregistris ei toimu kandeavalduse alusel (ÄRS § 37), vaid tavalise andmete ja dokumentide esitamise alusel (ÄRS § 45). Ka Riigikohus on märkinud, et äriregistrile esitav nõukogu liikmete nimekiri ja avaldus ei ole kandeavaldus ÄS § 33 lg 1 (praegune ÄRS § 33) ja TsMS § 593 lg 1 tähenduses, vaid nõukogu liikmed tuleb sisestada infosüsteemi äriühingu esitatud dokumendi alusel. Kohtunikuabil ei ole õigust ega kohustust kontrollida talle esitatud nõukogu liikmete nimekirja ja nõukogu liikmete valimise aluseks olevate dokumentide vastavust seadusele ega teha määrust, millega keelduda nõukogu liikmete nimekirja äritoimikusse lisamast ja nõukogu liikmete andmeid äriregistri infosüsteemi sisestamast (RKTKm 2-20-7328).

Seadusele ja kohtupraktikale vaatamata teevad mõned kohtunikuabid endiselt määruseid, millega keelduvad nõukogu liikmete andmeid äriregistrisse sisestamast põhjendusega, et esitatud pole korrektset kandeavaldust koos korrektsete lisadokumentidega. Eriti problemaatilised on olukorrad, kus nõukogu liikmed määratakse ÄS § 319 lg 2 alusel teisiti kui üldkoosoleku poolt. Selline registripraktika on vastuolus seaduse ja kujunenud kohtupraktikaga ning tuleks viia nendega kooskõlla.

8. Juhatuse või nõukogu liikme tagasiastumise menetlemine

ÄS § 184 lg 7 kohaselt võib osaühingu juhatuse liige (aktsiaseltsi puhul analoogne säte ÄS § 309 lg 5) juhatusest sõltumata põhjusest tagasi astuda, teatades sellest enda määranud organile. ÄS § 319 lg 7 kohaselt võib aktsiaseltsi nõukogu liige (osaühingu puhul ÄS § 189 lg 2 viitena sama säte) nõukogust sõltumata põhjusest tagasi astuda, teatades sellest üldkoosolekule või enda määrajale.

Praktikas on esinenud probleeme juhatuse ja nõukogu liikme tagasiastumise menetlemisega registriosakonna poolt. Kõige markantsemal juhul on registriosakonna poolt leitud, et tagasiastuv juhatuse liige peaks jätma ühingu ja osanikele mõistliku aja reageerimiseks ja tema tagasikutsumiseks ning uue juhatuse liikme valimiseks ja selline mõistlik aeg võiks olla üks kuu.

Selline seisukoht on vastuolus seadusega. Ei eelviidatud sätetest ega ühestki muust sättest ei tulene kohustust, et tagasiastuv juhatuse või nõukogu liige peaks jätma ühingu mõistliku aja reageerimiseks ja tema tagasikutsumiseks ning uue liikme valimiseks. Vastupidi, tagasiastuv juhatuse või nõukogu liige ei pea jääma ootama, kas ja millal teda määranud organ otsustab juhatuse/nõukogu muudatusi teha. Tagasiastunud juhatuse/nõukogu liige ei ole alates hetkest, kui tema valinud/määranud organ on vastava tahteavalduse kätte saanud enam juhatuse/nõukogu liige ja pole enam tema pädevuses, kas ja mida teda määranud organ edaspidi ette võtab.

ÄRS § 53 lg 1 kohaselt kui registripidajal on andmeid tehtud kande või muude registripidajale esitatud andmete ebaõigsuse kohta või kande puudumise kohta, võib ta teha vastavaid järelepärimisi ja kohustada esitama õigeid või täielikke andmeid.

Kui tagasi astunud juhatuse/nõukogu liige on teavitanud oma tagasiastumisest lisaks teda valinud/määranud organile ka registriosakonda (edastades registriosakonnale ka dokumendid organi teavitamise kohta), siis nimetatud sätte alusel peab registripidaja hakkama tegema järelepärimisi, kuna talle on esitatud informatsioon, et registris olevad andmed on valed. Siinkohal märgime, et kui tagasiastumisest on teavitatud e-kirja teel, ei saa kohtunikuabid nõuda kättesaamise kinnituse esitamist, vaid sellisel juhul saab tahteavalduse lugeda kättesaaduks järgmisel päeval pärast selle saabumist e-kirja majandus- ja kutsetegevuses tegutseva adressaadi serverisse (vt selle kohta Riigikohtu otsuse nr 2-15-6538/82, p 14 ja otsuse nr 2-19-14714 punkti 11.2). Vastavalt piisab vaid tagasiastumisest teavitava e-kirja esitamisest.

Komisjon leiab, et selline praktika, kus registripidaja ei aktsepteeri juhatuse/nõukogu liikme tagasiastumist, on vastuolus ÄS § 184 lg 7 (aktsiaseltsi puhul ÄS § 309 lg 5) ja ÄS § 319 lg 7 (osaühingu puhul ÄS § 189 lg 2 viitena sama sätte) mõttega ning nullib ära ka ÄRS § 53 lg 1 järgse järelepärimiste tegemise sisu. Seetõttu tuleks registriosakonna praktika selles osas viia kooskõlla seadusega ja ühtlustada.

9. Ühinemiste ja jagunemiste, likvideerimistel vara jaotamise ja ümberkujundamiste ooteajad

Ühinemiste ja jagunemiste puhul sätestab seadus ooteajad, enne mida ei saa järgnevaid toiminguid teha:

- ühinemislepingu/jagunemislepingu ja ühinemisotsuse/jagunemisotsuse vastuvõtmise vaheline ooteaeg (ÄS § 397 lg 2, § 419 lg 1, § 440 lg 3, § 463 lg 1) ning
- ühinemisotsuse/jagunemisotsuse vastuvõtmise ja kandeavalduse esitamise vaheline ooteaeg (ÄS § 400 lg 1, § 443 lg 1).

Aastakümneid on register praktikas aktsepteerinud osanike/aktsionäride õigust loobuda esimesest ooteajast, kui kõik osanikud/aktsionärid on sellega nõus. Nimetatud ooteaja eesmärk on võimaldada osanikel/ aktsionäridel tutvuda ühinemis- või jagunemisdokumentidega. Kuna tegemist on üksnes osanike/aktsionäride huvide kaitseks kehtestatud ooteajaga, peab olema osanikel/aktsionäridel võimalik sellest tahteavalduse tegemise läbi loobuda, mis vastab ka ÄS § 173 lg 6 ja 7 ning § 305 mõttele.

Viimasel ajal on kohtunikuabid aeg-ajalt keeldunud ooteajast loobumist aktsepteerimast. Seejuures esineb erisusi selles osas, millisest ooteajast loobumist aktsepteeritakse või mitte. Komisjon on seisukohal, et kui kõik huvitatud ja õigustatud osapooled (s.o osanikud ja aktsionärid) kinnitavad, et nad loobuvad esimesest ooteajast (n.ö dokumentidega tutvumise aeg), siis on selline loobumine seaduses sätestatu suhtes ülimuslik. Seega peab see olema siduv ka registriosakonnale ja registriosakonna siseselt tuleks selline ühtne praktika kujundada.

Ka likvideerimismenetluses on vara jaotamisele kehtestatud osanike/aktsionäride (ÄS § 216 lg 2 ja § 379 lg 1) kaitseks kahe kuuline ooteaeg, enne mille möödumist ei saa vara jaotada, välja arvatud juhul kui ühingul on vaid üks osanik/aktsionär (ÄS § 216 lg 2¹ ja § 379 lg 2¹). Samuti on osanike kaitseks sätestatud kahe nädalane ooteaeg (ÄS § 496 lg 1) ja aktsionäride kaitseks ühe kuuline ooteaeg (ÄS § 502 lg 2) ümberkujundamise korral. Ka viidatud ooteaegadest peaks olema osanikel/aktsionäridel õigus ükshäälse otsusega loobuda.

10. Sihtasutuse nõukogu liikmete poolt kirjalikult vormistatud otsuse mitteaktsepteerimine

SAS § 29 näeb ette sihtasutuse nõukogu otsuse vastuvõtmise korra nõukogu koosolekul. SAS § 29¹ näeb ette sihtasutuse nõukogu otsuse vastuvõtmise korra koosolekut kokku kutsumata. Käesoleval hetkel puudub SAS-is säte, mis näeks sõnaselgelt ette võimaluse nõukogul võtta otsus vastu kirjalikult, kõigi nõukogu liikmete allkirjadega.

Praktikas on esinenud olukordi, kus mõned kohtunikuabid ei ole aktsepteerinud nõukogu otsust, mis on kõigi nõukogu liikmete poolt allkirjastatud. Põhjenduseks on toodud, et SAS ei näe sellist võimalust ette. Selline seisukoht ei ole kooskõlas üldise seaduse loogikaga.

Kohtupraktikast on korduvalt läbi käinud, et juriidilise isiku organi otsus kujuneb organi liikmete erinevate tahteavalduste kogumist, mis on suunatud mingi kindla õigusliku tagajärje saavutamisele. Hääle andmine juriidilise isiku organi otsuse tegemisel on TsÜS § 33 lg 1 järgi tahteavaldus ja hääle andmisele kohaldatakse tehingu kohta sätestatud. Eelnevast tulenevalt on juriidilise isiku organi otsus mitmepoolne tehing TsÜS § 67 lg 2 kolmanda lause mõttes (Riigikohtu otsused nr 3-2-1-72-13, p 21; nr 3-2-1-157-10, p 12; nr 3-2-1-38-06, p 10).

TsÜS § 77 lg 1 kohaselt võib tehingu teha mis tahes vormis, kui seaduses ei ole sätestatud tehingu kohustuslikku vormi. Seejuures vormina käsitleb TsÜS kirjalikku vormi, kirjalikku taasesitamist võimaldavat vormi, elektroonilist vormi, notariaalse kinnitamise vormi ja notariaalse tõestamise vormi. Seega on võimalik kõiki juriidilise isiku organi otsuseid (sh sihtasutuse nõukogu otsuseid) kui mitmepoolseid tehinguid vormistada kirjalikult, kui kõik organi liikmed otsusega nõustuvad ja selle allkirjastavad.

Tõlgendust, et sihtasutuse nõukogu saab ka ühehäälselt kirjalikke otsuseid vastu võtta, toetab ka SAS varasem redaktsioon. Nimelt nägi kuni 24.05.2020 kehtinud SAS redaktsiooni § 30 lg 2 ette võimaluse võtta otsus vastu koosolekut kokku kutsumata, kui otsuse poolt hääletavad kirjalikult kõik nõukogu liikmed. Samuti on otsuse kirjalik vormistamine võimalik teiste juriidiliste isikute puhul (nt ÄS § 173 lõiked 6 ja 7; ÄS § 305 lõiked 1 ja 2; MTÜS § 22¹ lg 5; KrtS § 21 lõiked 6 ja 7). 24.05.2020 jõustunud ÄS jt seaduste muudatustega seotud olnud Komisjoni liikmete hinnangul on SAS § 30 lg 2 muudatus ebaõnnestunud, kuna tegelikult oli kogu muudatuste paketi eesmärk tagada otsuste vastuvõtmiseks võimalikult paindlik regulatsioon analoogselt kõikidele ühingutele.

Registriosakonna praktika selles osas tuleks ühtlustada, tagamaks, et aktsepteeritakse ka sihtasutuse nõukogu ühehäälselt kirjalikke otsuseid, mille on kõik nõukogu liikmed allkirjastanud.

11. Äriregistri poolt peetavas osanike nimekirjas muudatuse tegemine osa omandi üleminekul üldõigusjärgluse korral

ÄS-i 2023. a jõustunud muudatustega, mis puudutasid osaühingute osade käivet, tuleb kõigi muudatuste tegemiseks osanike nimekirja, mida peab äriregister, esitada juhatuse poolt kandeavaldus ja kandeavalduselt tasuda riigilõiv. Praktikas ei lahenda register osanike nimekirja muudatuste tegemist kohe, vaid selleks kulub menetsuseks ette nähtud viis tööpäeva ja mõnel puhul kauemgi. Selliselt ei saa uus osanik kasutada oma osaniku õigusi kohe (osaleda osanike koosolekul ega võtta vastu (ainu)osaniku otsuseid).

Praktikas esineb probleeme muudatuste tegemisel, kui osa omand läheb üle üldõigusjärgluse alusel. Näide: kui ühe osanikuga osaühingus, mille juhatuse liige on sama osanik, osanik sureb, ei ole võimalik teha kannet osanike nimekirja ega osa üldõigusjärgluse korras omandanud pärijatel valida uut juhatuse liiget. Üheks lahenduseks oleks see, et pärijad taotleksid huvitatud isikutena surnud juhatuse liikme asemele uue juhatuse liikme määramist kohtu poolt, kes teeb pärimistunnistuse alusel avalduse osanike nimekirjas muudatuste tegemiseks. Selline menetlus ei ole ökonoomne ega

praktiline. Komisjoni hinnangul peaks sellisel juhul tehtama kanne osanike nimekirja pärijate avalduse alusel (pärimistunnistuse alusel) tuginedes ÄS § 53 lg 1.

II. E-ÄRIREGISTRI TEHNILISED PIIRANGUD

Alljärgnevalt käsitleme e-äriregistri tehnilisi piiranguid, mis ei võimalda andmete esitamist või kuvamist kooskõlas seadusega.

1. Mitme kandeavalduse sidumine üheks menetluseks

Kui e-äriregistris esitada kandeavaldus ja enne selle alusel kande tegemist esitada uus kandeavaldus, siis e-äriregistri infotehnoloogiline lahendus seob need kandeavaldused üheks menetluseks. Seda sõltumata kandeavalduste sisust ja seda sõltumata asjaolust, et kummagi kandeavalduse eest on tasutud eraldi riigilõiv.

Kui esimese kandeavaldusega (nt osakapitali suuruse muutmine) on mingi probleem, siis väidetavalt ei ole võimalik ka teist kandeavaldust (nt juhatus muutmine) enne ära lahendada, kuni esimese kandeavalduse probleem on kõrvaldatud. Seda isegi juhul, kui teise kandeavalduse osas ühtegi probleemi ei esine. Seda põhjusel, et need kandeavaldused on infotehnoloogiliselt seotud ühte menetlusse ning äriregistri praegune infotehnoloogiline lahendus ei võimalda üht kandeavaldust lahendada eraldiseisvalt teisest.

Iga kandeavaldust peab olema võimalik eraldiseisvalt menetleda (ka siis, kui nt ühe kandeavaldusega peaks probleeme esinema), eriti arvestades, et ettevõtja on kummagi kandeavalduse eest tasunud eraldiseisva riigilõivu. ÄRS § 41 lg 3 kohaselt tuleb kandeavaldus läbi vaadata viie tööpäeva jooksul arvates avalduse saabumisest. ÄRS § 41 lg 1 sätestab, et registripidajal ei ole õigust keelduda kande tegemisest, kui kõik seaduses nõutavad dokumendid on esitatud ja vastavad seaduse nõuetele. Seega on avaldajal õigustatud ootus, et nõuetekohane kandeavaldus vaadatakse läbi 5 tööpäeva jooksul ning selle menetlemist ei saa takistada konkreetse kandeavaldusega mitteseotud asjaolud.

E-äriregistri infotehnoloogilist lahendust tuleks muuta selliselt, et see ei seoks kandeavaldusi ühte menetlusse.

2. Osahingu osade nimetuste mittekandmine registrikaardile

Olukorras, kus osanike nimekirja peab register ja ühingul on mitut liiki osasid, ei kanta registrikaardile osade nimetusi. ÄRS § 14 lg 1 p 2 näeb ette, et osanike nimekirja kantakse mh ka osade nimetused. Paraku ei suuda register osanike nimekirjas osade nimetusi kuvada, mis tähendab, et osanike nimekirjast (mida peab register ja millel on konstitutiivne toime) pole aru saada, mis liiki osa kellelegi kuulub. See on vastuolus seadusega.

E-äriregistris tuleb luua võimalus kanda osade nimetused registrikaardile.

3. Notariaalsest vorminõudest loobumise võimatus

Probleeme esineb ka osa võõrandamise ja pantimise käsutustehingu notariaalsest vorminõudest loobumisega. Nimelt, kui on otsustatud osakapitali suurendada 10 000 euron ja muuta põhikirja, loobudes notariaalsest vorminõudest, siis e-äriregistris ei ole võimalik samaaegselt taotleda vastavat märget notariaalsest vorminõudest loobumise kohta. Põhjuseks asjaolu, et osakapital 10 000 eurot ja vastavasisuline põhikirja muudatus ei ole veel registrisse kantud.

Ka sellises olukorras peaks olema võimalik registreerida üheaegselt nii osakapitali suurendamine 10 000 euron, uus põhikirja kui ka teha märge notariaalsest vorminõudest loobumise kohta. E-

äriregistris tuleks luua vastav tehniline lahendus. Praegune olukord, kus vastava märke kandmist registrikaardile tuleb eraldi taotleda pärast seda, kui kapitali suurendamine ja põhikirja muutmine on registrisse kantud, ei ole põhjendatud.

4. Seaduses sätestatust rohkemate andmete nõudmine

ÄRS § 10 lg 5 sätestab, et äriühingu nõukogu liige, kes ei ole Eesti rahvastikuregistri andmesubjektiks, peab registripidajale esitama oma kontaktaadressi või elektronposti aadressi. Kui esitada dokumente e-äriregistri kaudu, tuleb praktikas ka nõukogu lihtliikmete puhul registrile esitada nii e-posti aadress kui ka kontaktaadress. See on vastuolus seadusega. Samuti nõuab e-äriregister nt välisriigi äriühingu seadusjärgsete esindajate ja ka prokuristide aadresse ja e-posti aadresse, mis on vastuolus seadusega.

Seega tuleks e-äriregistri infotehnoloogiline lahendus muuta ära viisil, et isikute kohta küsitakse üksnes ja ainult neid andmeid, mille esitamist näeb ette seadus.

5. Kindlal kuupäeval kande tegemise lahenduse mittevastavus seadusele

1. märtsil 2024 jõustunud ÄRS § 38 lg 1 sätestab, et mõjuval põhjusel võib taotleda andmete muutmise kande sidumist kindla kuupäevaga. Kande soovitud kuupäev võib olla ajavahemikus kuni 6 kuud alates kandeavalduse esitamise kuupäevast. Sama paragrahvi 2. lõike kohaselt tehakse kandemäärus ÄRS §-s 41 sätestatud korras ja sellest teatatakse avalduse esitajale viivitamata. Kanne jõustub määruuses näidatud kuupäeval.

E-äriregistris on küll võimalus valida kande jõustumise kuupäev kuni 6 kuud ette, kuid puudub võimalus valida kande jõustumise päevaks kuupäev, mis langeb laupäevale või pühapäevale. Nt kui ettevõtja soovib kande tegemise kuupäevaks valida nt 1. juuni 2024, siis nimetatud päev langeb laupäevale, mistõttu praegune e-äriregistri lahendus ei võimalda ettevõtjal 1. juunit 2024 valida. See on vastuolus seaduse mõttega.

Nimelt, äriregistri seaduse seletuskirja kohaselt § 38 osas: „Sättega nähakse ette võimalus taotleda konkreetsel kande kuupäeval (näiteks ühinemiste ja jagunemiste tagajärgede määramisel). Kindlal kuupäeval kande tegemise taotlemiseks peab olema mõjuv põhjus (lg 1), milleks võib olla näiteks vajadus, et ühinemine jõustuks kindlal kuupäeval ja oleks piisava ajavaruga selge, kas esitatud taotluses esineb puudusi või saab kande soovitud kuupäeval teha. /.../ Registreerituleks selleks ette näha lahendus, mis võimaldab kandeavalduse sisuliselt lahendada, jätta selle ooteseisundisse ning jõustada ettenähtud päeval. /.../ Kui esitatakse avaldus kindlal kuupäeval kande tegemiseks, lahendab registripidaja selle tavapäraselt äriregistri seaduse §-s 41 sätestatud korras (lg 2). See tähendab, et ka juhul kui soovitud kande kuupäev on kuue kuu pärast, tuleb kandeavaldus sisuliselt lahendada viie tööpäeva jooksul üldkorras. See tagab sätte eesmärgi, et kõik võimalikud puudused saavad kõrvaldatud enne soovitud kande kuupäeva ja kandeavalduse esitaja saab kindluse, et kanne tehakse kindlal kuupäeval ja selles ei esine puudusi ning saab sellega arvestada.“

Seega on kindlal kuupäeval kande tegemise mõte selles, et ettevõtjal peab olema võimalik kande tegemiseks valida mistahes konkreetne kuupäev, mitte üksnes tööpäev. Seejuures ei tähenda see seda, et kohtunikuabi peaks kande lahendama laupäeval või pühapäeval. Selles osas on seadus üheselt selge: ka selline kandeavaldus lahendatakse viie tööpäeva jooksul üldkorras. Kande jõustumine aga peab olema võimalik ka muul päeval kui tööpäeval.

Seega on praegune e-äriregistri infotehnoloogiline lahendus vastuolus seadusega ja tuleks ära muuta viisil, et kindlal kuupäeval kande tegemiseks saab valida mistahes kuupäeva, sh laupäevale või pühapäevale langeva kuupäeva.

*****

Komisjon on meeleldi valmis eelkirjeldatud probleemkohti registriosakonna ja kohtunikuabidega ning Justiitsministeeriumiga kohtumise käigus arutama.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Piret Jesse

Advokatuuri äriõiguse komisjoni esinaine

/allkirjastatud digitaalselt/

Mikk Pöld

Advokatuuri äriõiguse komisjoni liige

/allkirjastatud digitaalselt/

Gerda Liik

Advokatuuri äriõiguse komisjoni liige

/allkirjastatud digitaalselt/

Sven Papp

Advokatuuri äriõiguse komisjoni liige